

רשימות

בפרשת השבוע

אמור

פרק כ"ג פסוק ג'

ששת ימים

רש"י: מה ענין שבת אצל מועדות? ללמדך, שכל המחלל את המועדות מעלין עליו כאילו חילל את השבתות, וכל המקיים את המועדות, מעלין עליו כאילו קיים את השבתות.

פירוש שהפסוק אומר שלא יקלו בכבוד יום טוב כיון שהם נקבעים בבית דין מידי שנה, אלא מי שצוה על השבת הוא צוה על הימים טובים שיקבעו על ידי בית דין. [על פי התורה תמימה].

עוד י"ל כיון שבי"ט מותר לעשות מלאכה לצורך אוכל נפש, ואדם היה חושב לעצמו שהיות וי"ט נתקן למענו ושיהיה לו טוב ושישמח, וכמו שנאמר "ושמחת בחגך", לכן היה לו סברא לומר שהוא יותר קל משבת, ואין צריך להקפיד לשמרו בכל פרטיו כמו שבת שהוא שבת לה', לכן צריכים את הלימוד שלנו, שהוא שווה, וצריך לשמור על המועדות כמו ששומרים שבת, ומי שצוה על השבת שישמור עליה בכל פרטיה ודקדוקיה, הוא צוה גם על המועדים שישמרו עליה בכל פרטיה ודקדוקיה.

פרק כ"ג פסוק ה'

ביום השביעי מקרא קדש

צריך להבין את החילוק בין חג הפסח לבין חג הסוכות שיש חג עצרת בסופו שנאמר [פרק כ"ג פסוק ל"ה] "עצרת היא" שהקב"ה אומר [רש"י] "עצרת אתכם אצלי, כמלך שזימן את בניו לסעודה לכך וכך ימים, כיון שהגיע זמן להפטר [ללכת], אמר, בני, בבקשה מכם, עכבו עמי עוד יום אחד, קשה עלי פרידתכם", וקשה מדוע הפרידה קשה רק בסוף חג הסוכות, ולא בחג הפסח שהחג ביום השביעי שלו לא נקרא עצרת אלא הוא השלמה לחג הראשון? [אך עיין ברמב"ן (ויקרא כ"ג ל"ו) שהחג השבועות נקרא בלשון חכמים עצרת, שהוא הסיום של חג הפסח כמו בסוכות, והימים בינתיים הם כמו חול המועד, עיין שם].

י"ל על פי המובא במסכת סופרים [פרק י"ט ה"ג] שגם שביעי של פסח נקרא עצרת וז"ל: "בפסח בין בתפלה בין בכוס צריך להזכיר... בשביעי [של פסח] הוא אומר "ביום השביעי העצרת הזה" ואין מזכיר בו חג [כמו בשמיני עצרת] לפי שאינו חג בפני עצמו". ע"כ.

עוד י"ל שבסוכות יש ענין מיוחד שקשה הפרידה מבני ישראל, כיון שהוא אחרי יום כיפור, שנמחל להם העונות, ומיד אחר כך מגיע סוכות ומצוות החג, ובני ישראל נקיים מעוונות, ויותר זכים וטהורים, לכן רק אז קשה עלי פרידתכם, וכמו שמובא במדרש רבי תנחומא על הפסוק [כג מ] "ולקחתם לכם ביום הראשון" - "ראשון לחשבון עוונות", שכיון שנקיים מעונות אחרי שעבר עליהם יום הכיפורים שנמחל להם עוונותיהם, וגם בימים שלפני חג הסוכות עסוקים וטרודים הם במצוות בניית הסוכה והשגת ארבעת המינים, אין להם פנאי לעבור עבירות, ולכן רק ביום הראשון של חג הסוכות נקרא "ראשון לחשבון".

עוונות". [ובמד'ש עצמו משמע שמחילת העוונות היא רק ביום הראשון של חג הסוכות, ולכן רק אז מתחיל חשבון חדש של "חשבון עוונות"].

פרק כ"ג פסוק מ'

פרי עץ הדר

כתב במהרי"ל [מנהגים, הלכות אתרוג ט"ז]: מהר"ל סג"ל היה פוסל לקנות האתרוגים הירוקים ככרתי שקורין גרינא, דשמא ישאר באותה צבע, ואתרוג הירוק ככרתי פסול, רק אם במקצת להיות מוריקא ככרום שקורין געלפליכט [צהבהב] התיירה.

הביכורי-יעקב [הלכות לולב סימן תרמ"ח (ט)] דייק בדברי המהרי"ל [דלא כמג"א] "דקודם יום טוב לא יקנה הירוק דשמא לא יעבור הירוקת קודם יום טוב ויהיה ביום טוב בלא אתרוג, אבל כשכבר התחיל להיות מוריק שדרכו להיות מוריק והולך, יכול לסמוך ולשער שיהיה עד שיגיע החג מראה אתרוג לכולו, ואם כן אדרבא נראה דעת מהרי"ל שלא הכשיר ירוק בחג אפילו יתהפך לאחר החג למראה אתרוג. ע"כ.

לפי זה צריך להבין מדוע שונה דין האתרוג שצריך שיהיה צהוב ביום טוב ולא מספיק שיהיה צהוב בעתיד, מדין ערבה שאפילו שהקנה שלה עדיין ירוק הרי הוא כשר כיון שסופו להתאדם מהחמה, וכך פסק הרמ"א על פי דברי הב"י [סימן תרמ"ז א'] שאפילו בעודו ירוק כשר, והרי נאמר [שם בטור]: וזה סימנה קנה שלה אדום?

ויש לחלק שלגבי אתרוג הדין הוא שצריך שיהיה צהוב שכך נראה האתרוג והוא הגמר-פרי שלה, מה שאין כן לגבי הערבה די שיהיה ירוק [שסופו להאדים מהחמה] ומה שנאמר קנה שלה אדום הוא רק סימן [ולא סיבה] שהיא הערבה הנכונה וכיון שסופה להתאדם, הרי היא הערבה הנכונה, ואין דין במראה הערבה שהקנה שלה צריך להיות אדום, ובדיני הערבה נאמר דינים אחרים כגון שאם יבשה או שנשרו רוב עליה או נקטם ראשה שפסולה.

פרק כ"ד פסוק י"א

למטה דן

רש"י: מגיד שהרשע גורם גנאי לו, גנאי לאביו, גנאי לשבטו. כיוצא בו, אהליאב בן אחיסמך למטה דן שבח לו שבח לאביו שבח לשבטו.

קשה לכאורה מדוע אצל אהליאב הוא שבח לשבטו הרי נאמר בפסוק [שמות לא ג] "ואמלא אות רוח אלהים בחכמה ובתבונה ובדעת", אם כן חכמתו לא הגיע מעצמו אלא היא מתנת שמים, אם כן מה יש להשתבח בכך? מילא אצלינו בגנאי שייך לומר על הוריו ושבטו שהוא גנאי להם, כיון שיאמרו שלא חינכוהו בטוב, ואולי אם היו מחנכים יותר לא היה יוצא פרי באושים זה?

י"ל זאת על פי דברי רש"י המפרש את הפסוק בשמות [שמות לא ג] "בחכמה: מה שאדם שומע מאחרים ולמד, ובתבונה: מבין דבר מלבו מתוך דברים שלמד", ודברים אלו היו אצל בצלאל וגם אצל אהליאב כמו שמפורש בפסוק [שמות לו א] "ועשה בצלאל ואהליאב וכל איש חכם לב אשר נתן ה' חכמה ותבונה בהמה", פירוש: שלא די מה שקיבלו מתנת שמים, אלא הם השתמשו במה שקיבלו ולמדו לחשוב דבר מתוך דבר, לפי הכוחות שקיבלו ועמלו כדי להבין דבר מתוך דבר. ולכן זהו שבח לשבט שיש בו אחד שלא רק שיש לו כוחות גדולים שקיבל משמים, אלא הוא משתמש בכוחות גדולים אלו ולומד איתם ומשתמש עם יכולותיו אלו עד תום.

ובאמת זהו תפקידו של כל יהודי לקחת את כל כוחותיו שנתנו לו משמים ולהשתמש בהם עם אימוץ כל שכלו והבנתו למען לימוד התורה ועשיית מצוות ומעשים טובים.

מתוך הספר רשימות בפרשת השבוע לרב הופנר

הערות והארות על הכתוב כאן יתקבלו ברצון במייל שכתובותו

haseforim@gmail.com